

ELEMENTS D'INTERÈS

- Itinerari per les antigues parròquies de Sant Martí d'Armàncies i Sant Julià de Saltor, al voltant del turó de Corones, tot passant per l'ermita de Sant Grau, encinglerada dalt d'un turó.

- Durant el recorregut podem observar diferents comunitats vegetals que es disposen segons els condicionants ambientals i l'acció modificadora de l'ésser humà, com és el cas d'una pineda de pi roig al sector de les Fontetes, una mostra de la varietat de flora pròpia de cingleres assolellades al pas dels Graus, una magnífica fageda a l'obaga del turó de Corones i una interessant roureda al sector de Sant Grau, així com prats de pastura feixats al sector de Corones i al Mas de Molinou.

- També trobem la presència de l'antiga ocupació humana en aquest dur territori, en les restes del que havien estat grans masos, com Sant Martí, Saltor i Corones, així com en les moltes feixes abandonades, avui ocupades per les rouredes.

- Durant l'itinerari també s'observen vestigis de la impactant intervenció de l'ésser humà sobre el medi natural en l'activitat extractiva de les pedreres per a la fabricació de ciment.

- Finalment, des dels vessants del turó de Corones es gaudeix d'una vista excepcional cap a la vall del Ter i les muntanyes al sud del Ripollès, el Pedraforca i les serralades de ponent, i el Puigmal i les muntanyes de la vall del Freser.

Cingles de Maiols / Pau Ortiz

Conillets / Pau Ortiz

Orquídia blanca / Pau Ortiz

Caragol ratllat / Pau Ortiz

RECOMANACIONS

- Convé portar aigua, sobretot a l'estiu, ja que no hi ha gaires fonts i no sempre ragen.

- El temps calculat per l'itinerari no inclou les parades de descans, de menjar o d'observació.

- És important conèixer la meteorologia. A l'hivern pot nevar i a l'estiu les tempestes de tarda són freqüents.

- El silenci i la roba poc cridanera ajudarà a observar més fàcilment la fauna.

- Cal deixar tancats tots els vailets (filats per al bestiar) que travessa l'itinerari i portar els gossos lligats quan hi hagi bestiar pasturant.

Caragola i Lliri de Sant Bru Pau Ortiz

1. Punt de referència: Colònia Molinou
Distància: 0 m - **Temps:** 0 - **Altura msnm:** 752 m
Descripció: Iniciem l'itinerari al trencall que surt a la dreta de la carretera N-152, davant de l'antiga fàbrica del Molinou, just abans del pontet que travessa la riera. Seguim per una pista ampla amb marques de GR (blanques i vermelles) que corre paral·lela a la riera que queda a la nostra esquerra. Els arbres que ens acompanyen són molt variats: avellaners, aurons, roures... Passem pel costat d'un gran mur de pedra, a la nostra dreta, amb les restes d'unes antigues tremuges que servien per abocar dins de wagonetes i més tard camions la pedra cimentera que s'extreia de les pedreres que queden just a sobre. Poc més endavant deixem una pista a la dreta que s'enfila a les pedreres i continuem recte per la pista principal que deixarem uns metres més endavant, just quan aquesta creua la riera. Nosaltres creuem un vailet i continuem recte per un corriol enmig del prat que s'enfila lleugerament per una pineda amb força boix i molts roures joves. Cal que continuem sempre recte deixant alguns corriols que s'enfilen a la nostra dreta. La vegetació que envolta el corriol es fa més espessa i comencen a abundar espècies arbustives enmig del prat, com aranyoners, ginebrons i boixos, símptoma, conjuntament amb els avellaners i roures petits, que són prats que no pateixen una sobrepastura per part del bestiar i que a poc a poc estan tornant a la roureda mixta originària. Quan portem un quart d'hora de marxa cal deixar el corriol que seguïem, que continua enmig d'uns prats, i baixar per un camí que va directament a la propera riera. Davant nostre, a l'altra banda de la riera, podem observar les Fontetes de Sant Grau.

2. Punt de referència: Les Fontetes de Sant Grau
Distància: 850 m - **Temps:** 0:15 - **Altura msnm:** 775 m
Descripció: Les Fontetes de Sant Grau són diferents surgències d'aigua que brollen dels prats directament a la riera. A la nostra esquerra destaca una d'aquestes surgències, que la Unió Excursionista de Catalunya (UEC) ha convertit en una font arranjada i batejada amb el nom de Manel. Per continuar el nostre camí, cal que creuem la riera i ens dirigim cap a la dreta, sempre seguint les marques de GR; haurem de deixar la pista ampla i principal que un cop creuada la riera puja a uns prats cap a

desapareguda, i un conjunt de masos dispersos situats a la solana de la muntanya de Corones, dels quals actualment no en queda cap d'habitat i la majoria resten enrunats o totalment desapareguts. Deixem el camí ample i ens enfilem pels prats seguint un corriol que fa una ziga-zaga entre aranyoners i rosers silvestres, en direcció a uns alts pollancrex que ens indiquen la presència d'aigua propera: la fresquívola font de Sant Martí.

5. Punt de referència: Font de Sant Martí
Distància: 2.775 m - **Temps:** 1:00 - **Altura msnm:** 965 m
Descripció: Arribem a la font de Sant Martí, una bonica font situada en un indret ombrívol, malgrat l'orientació sud del vessant, i que té un petit canal davant seu, segurament aprofitat com a abeurador per al bestiar. Davant mateix de la font hi ha dos grans pollancrex que hi fan ombra i pels voltants abunden els boixos i avellaners. En aquest punt deixem les marques de GR (blanques i vermelles) que segueixen el camí, que cap a l'esquerra de la font porta a la casa de Sant Martí Vell, i seguim a parllir d'ara només les marques grogues. Pugem fort cap a la dreta de la font fins a trobar la pista que abans seguïem. Creuem aquesta pista i pugem fort, just al davant, per un corriol molt erosionat que s'endinsa al bosc. El camí, malgrat que a estones se suavitza, va pujant fent ziga-zagues a una espessa roureda amb pi, boix i ginebrons. Per sobre nostre i entre els arbres podem veure les verticals parets de les cingleres de Corones i els Graus. Després d'una bona estona de camí i d'una breu pujada, amb fort pendent i verticalitat, el corriol ascendeix en diagonal fins al collet dels Graus.

6. Punt de referència: Collet dels Graus
Distància: 3.750 m - **Temps:** 1:30 - **Altura msnm:** 1.172 m
Descripció: El collet dels Graus és un pas natural entre la vall de Sant Martí i la vall de Maiols i Saltor, que allora esdevé un mirador excepcional vers ponent, amb la vall del Merdàs al davant mateix i els Rasos de Tubau i la muntanya del Pedraforca com a teló de fons. Al fons de la vall podem observar la colònia Molinou, d'on venim, i a la seva dreta, dalt d'un turó, l'ermita de Sant Grau. Ens dirigim cap a l'esquerra en direcció als cingles

Crespinell / Pau Ortiz

dels Graus. El corriol que ens hi porta passa pel mig d'una pineda amb boix, però a poc a poc el pi deixa pas al roure fins a esdevenir una roureda ben conformada amb un sotabosc més humit amb boix i plantes com violes, primules i també alguna orquídia. Creuem un vailet just després d'un revolt i el camí continua en pujada fins arribar a l'inici del pas dels Graus.

7. Punt de referència: Pas dels Graus
Distància: 4.100 m - **Temps:** 1:38 - **Altura msnm:** 1.210 m
Descripció: El pas dels Graus és un camí antic fet a la roca que des d'antic ha facilitat la comunicació entre les parròquies de Campdevàrol i de Ripoll amb les situades al peu de Sant Amand i de Serra Cavallera; encara avui en dia es poden veure vestigis en l'empedrat del camí. D'altra banda la seva situació sud i enlairada i el substrat rocallós de la cinglera fan que la vegetació que s'estableixi sigui la pròpia d'ambients rupícoles i assolellats, com són plantes aromàtiques: la farigola, la sajolida, l'espigol i l'espernallac; hi ha plantes resistents a la manca d'aigua, com la punxeguda argelaga o els arrodonits i succulents crespínells, així com múltiples flors de vius colors com les grogues dels alts narcisos, les blanques i elegants flors del lliri de sant Bru o les divertides flors roses dels anomenats gossets. El camí transcorre enfilant-se en una gran ziga-zaga entre les roques. Sota nostre podem veure el mas de Maiols, enmig de la vall del mateix nom. Després d'una curta pujada el camí se suavitza i es torna més planer. Arribem a uns prats, que antigament s'havien conreat; aquest fet queda provat amb les feixes que esglaonen el pendent. En aquests prats predomina una flor blavosa que es troba situada al capdamunt d'una llarga tija; és la jonça, anomenada també pa de pastor, pel fet que el seu allargassat pistil es pot menjar i té un sabor força dolç. A poc a poc rodegem la muntanya de Corones cap a la dreta i ens situem dins del vessant de Saltor. Davant nostre veiem la muntanya de Sant Amand i a la nostra dreta el punxegut turó de Vidabona. Els prats van deixant lloc a una esclarissada roureda, amb avellaners i pins, i més endavant el bosc esdevé una espessa fageda.

8. Punt de referència: Fageda
Distància: 4.550 m - **Temps:** 1:53 - **Altura msnm:** 1.260 m
Descripció: La fageda on ens trobem té un sotabosc força ric, amb espècies com les primules, de flors grogues, i que són de les primeres a florir; les boniques violes boscanes; herbes hepàtiques o

fetgeres, de flors blanques i liles i amb fulles de tres lòbuls que a la tardor agafen una tonalitat morada que ens recorden el fetge, i lletereses, una planta d'una única tija d'on surten fulles perpendiculars i amb unes petites flors grogues en forma de copa al seu extrem superior. Aquest bosc és freqüentat per animals com el senglar, que remou el terra del bosc a la recerca de tubercles per menjar; hi ha ocells com l'astor, rapinyaire boscà que caça petits rosegadors, o el pica-soques blau, que sovint es pot veure enfilant-se cap per avall als troncs dels fajos a la recerca de cucs i altres insectes; també hi ha curiosos animals com el llró gris, un petit rosegador que hiverna durant uns set mesos dins dels forats d'arbres i que té una cua que ens recorda un esquiol. El camí transcorre força planer, tot i que en pujada, per un corriol enmig de la fageda. Haurem de deixar alguns camins que baixen directament al fons de la vall i continuar sempre en direcció nord, fins que el camí arriba al torrent, just en l'indret conegut com la Pedra Dreta.

9. Punt de referència: Pedra Dreta
Distància: 4.950 m - **Temps:** 2:05 - **Altura msnm:** 1.308 m
Descripció: A partir d'aquí deixem la fageda per endinsar-nos seguint el torrent, primer per la dreta i després per l'esquerra, per un bosc d'avellaners i boixos. En aquest indret molt més humit trobem espècies pròpies d'ambients ombrívols com l'el·lebor verd, petita planta de fulles amples en forma de palmera, i enganxades a les roques: la coneguda molsa, l'herba de Sant Robert, que de fet és un tipus de gerani silvestre; una petita falguera anomenada falzia roja, i una singular planta pròpia d'ambients tropicals, l'orella d'ós, de fulles molt peludes i flors liles. També hi abunden els gatsaules, uns arbres d'escorça clivellada i fulles compostes, com les dels freixes. El camí s'enfila fent una curta ziga-zaga i passa per un túnel fet entre les branques dels boixos fins a trobar una pista ampla força malmesa que hem de seguir amunt cap a l'esquerra. Pel camí podem observar que hi abunden les primules i les maduixeres.

10. Punt de referència: Prats de Saltor
Distància: 5.275 m - **Temps:** 2:15
Altura msnm: 1.352 m

Campànula / Pau Ortiz

Descripció: Arribem als prats de Saltor, just sota l'església de Sant Julià de Saltor i la seva rectoria, actualment habitada per una família. Nosaltres ens dirigim cap a l'esquerra rodejant els prats per la seva part baixa fins a passar pel costat d'una bassa i poc més enllà un abeurador. Cal que pugem en direcció a la casa de Saltor, aïllada i situada a l'esquerra de l'església, i passem per sota mateix de la casa. El camí passa entre la casa i una curiosa construcció soterrada, possiblement un antic magatzem, on al clot que hi ha al davant hi ha actualment un ortigal. Pugem fins a trobar la pista d'accés al veïnat de Saltor, que passa entre la casa i una antiga construcció, segurament la pallissa del mas. En aquest punt retrobem les marques del GR (blanques i vermelles) i les agafem cap a l'esquerra, seguint aquesta pista en pujada fins arribar a la collada de Saltor, visible des de la casa.

11. Punt de referència: Collada de Saltor
Distància: 5.650 m - **Temps:** 2:30 - **Altura msnm:** 1.394 m
Descripció: La collada de Saltor o de Corones, segons els mapes, és una veritable cruïlla de camins. Des d'aquest punt hom pot anar cap a Sant Martí d'Ogassa i als veinats de Serra Cavallera, cap a Bruguera i la Vall de Ribes, cap a Campdevàrol i la Vall del Freser, i cap a Ripoll i la Vall del Ter. Cal estar atents perquè el camí, que ara segueix els senyals del GR, gira 90º cap al sud i voreja, tot seguint un filat per al bestiar, els prats que baixen directament del turó de Corones. El corriol, final- duïxat entre el prat, puja saument seguint el filat i s'endinsa de nou a la fageda. El tram final d'aquest corriol puja fort entre els fajos i boixos fins a una ampla pista forestal. En aquesta zona, la fageda és esclarissada i hi abunda el marxívol, una petita planta amb fulles dividides en deu foliols distribuïts com un ventall i tots units per una única tija, i el corriol, una flor blavosa i alta, tan bonica com verinosa, ja que si s'ingereix pot arribar a ser mortal.Cal que seguim aquesta pista cap a l'esquerra fins arribar a una zona lliure d'arbres, on la pista fa un gir de 90º que obre davant nostre un balcó sobre la Vall del Ter.

12. Punt de referència: Mirador de la Vall del Ter
Distància: 6.200 m - **Temps:** 2:48 - **Altura msnm:** 1.430 m
Descripció: Des d'aquest indret privilegiat podem contemplar, si mirem de nord a sud-oest, la muntanya de Sant Amand i al capdavall el veïnat de Saltor; separat d'aquesta muntanya pel coll del

Vent, hi ha el punxegut turó de Vidabona, que sembla ben bé un conus volcànic; al fons de la vall del Ter s'intueix la vila de Sant Joan de les Abadesses, amb les muntanyes de Castellallat i el Puigstela de teló de fons; continuant cap al sud-est i en direcció sud veiem la serra de Santa Magdalena de Cambrils i de Milany fins a Puigbó, a sobre mateix de Ripoll, i les serres de Bellmunt, Bufadors i el massís del Montseny de fons; finalment, mirant cap a ponent podem veure la muntanya del Catllar i una mica més cap a la dreta la vila de Campdevàrol, al fons de la vall. Més enllà, les serres de les Lloses, els Rasos de Tubau i el Catllaràs, aquest ja al Berguedà. Continuem el nostre camí per la pista principal, sempre seguint els senyals del GR, ara pel vessant sud. La vegetació que ens trobem en aquest vessant és ben diferent; l'arbre predominant en aquesta zona és el roure martinenc i el sotabosc, el boix; pel que fa a plantes, hi trobem les pròpies de llocs assolellats, com la farigola i l'argelaga, així com també la leteresa, el marxívol i l'herba blava, una planta pròpia de sòls calcaris. La pista va rodejant el turó de Corones i a poc a poc s'obre la vista cap a ponent i les muntanyes de Montgrony i la Vall de Ribes.

13. Punt de referència: Mirador sota Corones
Distància: 7.000 m - **Temps:** 3:00 - **Altura msnm:** 1.400 m
Descripció: Des d'aquest punt excepcional es gaudeix d'una de les vistes més interessants de la serra de Montgrony i la vall del Freser. Davant mateix, cap a ponent, sobre la vall del Merdàs, destaca la serralada dels Rasos de Tubau i el Catllaràs, i tancant la vall hi ha l'imponent massís del Pedraforca, amb la Serra del Cadí a la seva dreta. Una mica més a la dreta s'aixequen les muntanyes que conformen la Serra de Montgrony, amb la muntanya del Cuàs en primer terme i la Collada de Grats, al seu darrera el turó de Sant Pere amb la cinglera de Montgrony, i seguint l'eix principal de la serralada destaca el Costa Pubilla, la Covil i la Berruga. Més al nord es divisa el poble del Baell i Campelles sobre un turó, i finalment el Puig de Dòrria i el massís del Puigmal de fons. El camí continua per la pista principal dirigit-se ara cap al nord i entrant de nou dins de la fageda. Pel camí podem veure petits fajos que creixent sota mateix d'altres individus adults de la seva mateix espècies, així com moixeres de guilla, un arbre de fulles compostes i serrades i que dona

Escarbat de les fulles / Pau Ortiz

Poll de Gamarús / Pau Ortiz

color característic i fulles palmades, és una planta que, com l'ortiga, sempre la trobarem associada a indrets molt nitrificats; a més, té moltes propietats reconstituents pels minerals que aporta. El camí continua baixant per la pista principal fins a l'alçada d'una antena petidor; en aquest punt cal deixar el camí i anar pels prats, sempre seguint els senyals de GR, cap a l'esquerra primer, passant pel costat d'un abeurador, i cap a la dreta després. En aquests prats és habitual trobar-hi eroles de cama-secs. Des d'aquest punt, a tocar el marge de la cinglera, les vistes a vol d'ocell de l'ermita de Sant Grau enlairada sobre un cònic turó, just davant nostre, i la vila de Campdevàrol ocupant el fons de la vall del Freser són espectaculars. El camí desdibuixat resseguix per sobre la cinglera, que queda protegida per un filat amb punxes, i s'apropa de nou a la pista per on anàvem, just en un revolt. Cal estar atents ja que no hi ha un camí clar i cal seguir sempre el marge del prat fins a trobar el pas que ens ha de permetre baixar la cinglera.

16. Punt de referència: Pas del Cargol
Distància: 9.325 m - **Temps:** 3:45 - **Altura msnm:** 1.200 m
Descripció: El pas del Cargol és un pas natural adequat des d'antic amb un mur per eixamplar el camí i esglaons per facilitar la tasca de superar la cinglera. En aquesta zona rocallosa abunden les espècies rupícoles que hem trobat al pas dels Graus, com la farigola, els gossets i els crespínells, entre altres. Al final del pas trobem una porteta de fusta que cal deixar tancada. Ara entrarem en en una roureda per sota la cinglera. Aquesta jove roureda ocupa els antics camps de conreu aterassats dels masos que formaven part de l'antiga parròquia de Sant Martí d'Armàncies, la majoria avui totalment desapareguts. El corriol baixa ràpidament entre els roures prims i un sotabosc ric de tortellatge, aranyoners, arcos blancs, argelagues i esbarzers, tots ells abundos propis del sotabosc assolellat de la roureda. El camí descendeix ràpidament tot fent ziga-zagues fins arribar a un clot més humit format per avellaners i blades; hi abunda la molsa, l'hepàtica, la lleteresa i el marxívol. Pocs metres després, el corriol passa per sobre d'una pista ampla que queda a la nostra dreta. En aquest punt cal deixar els senyals del GR i baixar fins aquesta pista.

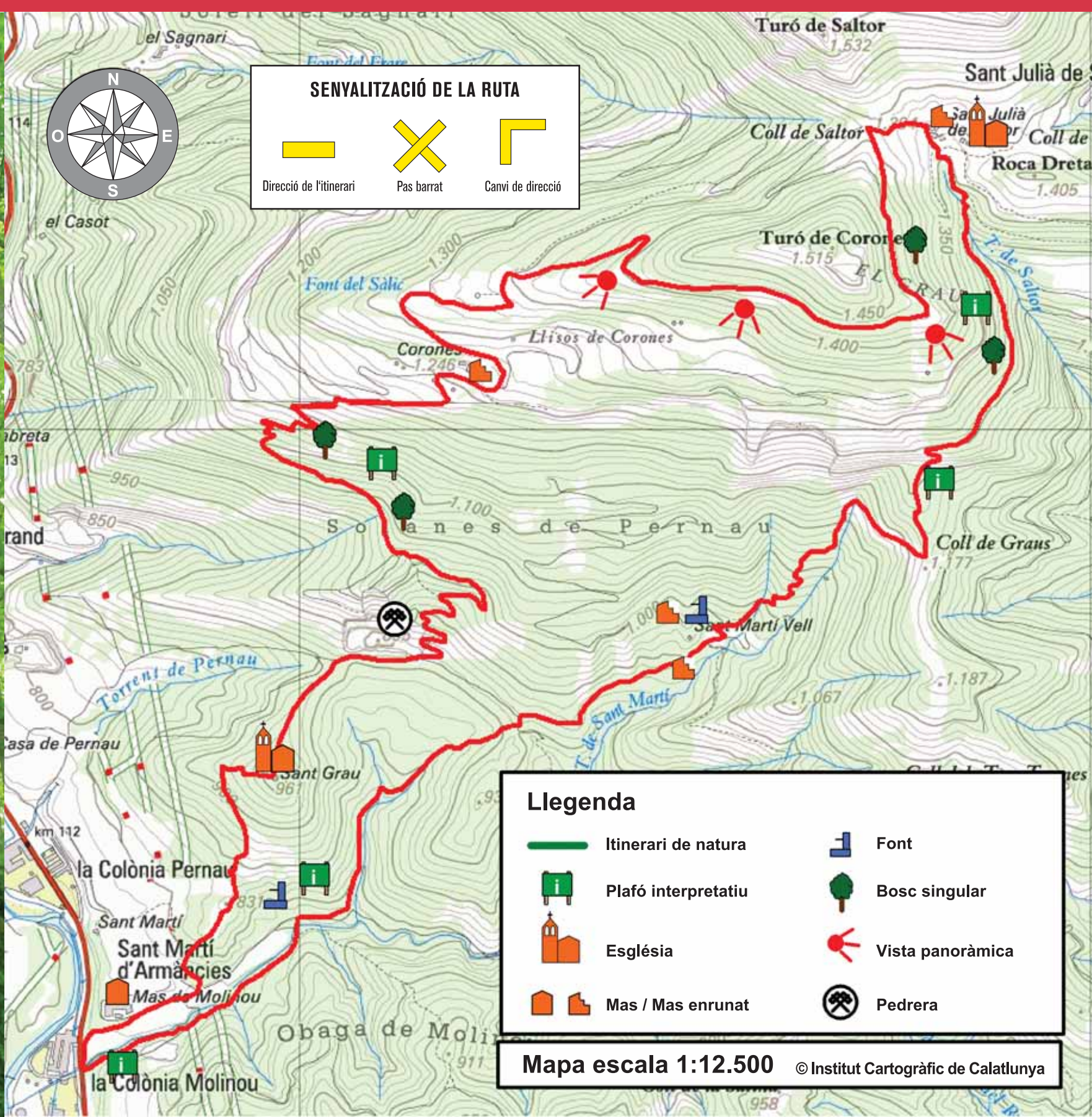
Maduixera / Pau Ortiz

17. Punt de referència: Pista de la Pedrera
Distància: 10.500 m - **Temps:** 3:45 - **Altura msnm:** 1.200 m
Descripció: Seguim aquesta pista, que es va obrir per a l'extracció de pedra cimentera. Baixa entre roures i grans blades, uns arbres que a la tardor són molt bonics per les tonalitats groguenques i vermelloses que agafen les seves fulles. A causa de l'abandó de la pista per on avancem, al camí hi creixen alguns esbarzers i rosers silvestres; a més, el ferm és força descompost i pedregós. Arribem al capdamunt de la pedrera, que impressiona per les seves dimensions.Cal baixar fins al peu de la pedrera per la pista que seguim; llavors ens ajuntarem amb la pista que porta a Sant Martí Vell i que havíem seguit en part a l'inici de l'itinerari.

18. Punt de referència: Pedrera
Distància: 11.350 m - **Temps:** 4:15 - **Altura msnm:** 905 m
Descripció: Les pedreres de la zona provenien d'un tipus de margues riques en calç, matèria primera per a la fabricació de ciment. De fet a Campdevàrol, com també a Sant Joan de les Abadesses i Ogassa, s'hi van instal·lar les primeres cimeteres de tota la península. Aquest fet succeïa cap al tercer terç del segle XIX i les pedreres van començar a proliferar en aquest sector del Ripollès. Cal seguir cap a la dreta per la nova pista que hem trobat. Si ens hi fixem bé, a sota del camí que hem fet hi ha una pineda que ocupa antigues feixes de conreu. La pista arriba a un petit coll on, a mà esquerra, hi ha unes taules i una zona esbarjo.

19. Punt de referència: Collet
Distància: 11.700 m - **Temps:** 4:20 - **Altura msnm:** 908 m
Descripció: Deixem la pista i ens enfilem cap a l'esquerra, enmig de la pineda; seguim un corriol que ràpidament s'enfila. El sotabosc és dens i els boixos i tortellatge, de fulles peludes i flors en forma d'umbrel·la, abunden dins de la pineda. Poc abans d'arribar a dalt del turonet que corona l'ermita de Sant Grau, creuem un vailet i fem la darrera pujada, aquesta molt i molt vertical.

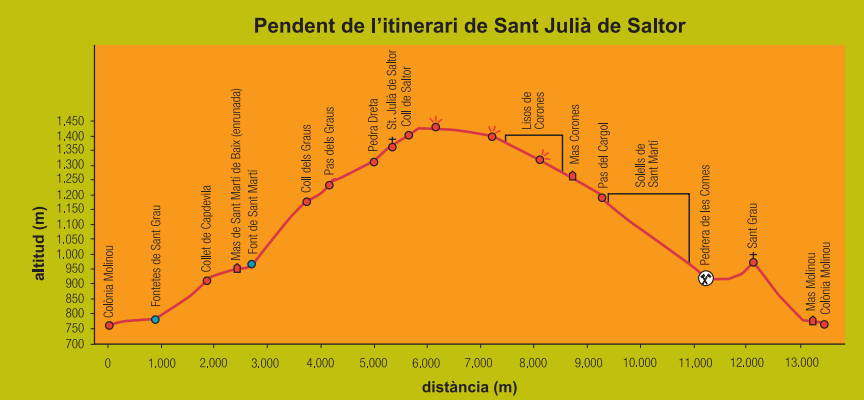
20. Punt de referència: Sant Grau
Distància: 12.150 m - **Temps:** 4:30 - **Altura msnm:** 961 m

Descripció: De l'ermita de Sant Grau se'n té constància des del segle XIV, tot i que molt possiblement ja existia una església o oratori en aquest punt elevat sobre la vall del Freser. Es tracta d'una ermita dependent de la parròquia de Sant Martí d'Armàncies. Des de l'ermita es té una vista privilegiada sobre Campdevànol i les colònies de Molinou, Pernau i Herand, així com de les muntanyes circumdants. Baixem cap a la dreta per un corriol que ràpidament ens condueix per l'esclarissat bosc de roures fins als quintans de Molinou, on trobem prats de pastura que rodegem pel marge, per tornar després a endinsar-se al bosc, cap a l'esquerra, i conduir-nos en una ràpida baixada a la pista ampla que es troba al fons del torrent de Molinou, just a l'altra banda de la riera per on hem iniciat l'itinerari.

21. Punt de referència: Pista Molinou
Distància: 13.100 m - **Temps:** 4:50 - **Altura msnm:** 769 m
Descripció: En el punt que el corriol troba la pista hi ha una cruïlla de camins. Cal creuar el vaillet i no fer cas de la pista que surt a la nostra dreta i que puja per sobre del mas de Molinou. Nosaltres continuem recte en baixada, paral·lels a la riera, i no hem de fer cas de les pistes que surten a la nostra esquerra, que porten a l'altra banda del torrent. Els prats per on transcorre aquesta pista són de dall, és a dir, que no es pasturen sinó que es dal·len per fer farratge per al bestiar. Als marges del camí podem veure sàlvia de prat, una planta de flors blavoses molt boniques, que surten de forma oposada a l'alta tija; artemisia, una planta molt alta de fulles petites i d'un verd grisós; garlanda, una lleguminosa rastrera de flors molt petites i violàcies... així com també mil·fulles, gossets, crespinel·ls i sajolida al talús del camí. Deixem a la nostra dreta la pista que porta al mas de Molinou i pocs metres més endavant arribem a la carretera N-152, davant de l'antiga fàbrica de la colònia. Ara només cal seguir uns quants metres la carretera per creuar la riera i arribar al punt d'inici i final de l'itinerari.

22. Punt de referència: Colònia Molinou
Distància: 13.500 m - **Temps:** 5:00 - **Altura msnm:** 752 m
Descripció: Inici i final de l'itinerari.

Serra de Montgrony

Herba de Sant Robert / Pau Ortíz

Text i il·lustració: Centre d'Educació Ambiental Alt Ter. www.alt-ter.org
 Agraïm la col·laboració al G.E.C (Centre Excursionista de Campdevànol).

Lliri de Sant Bru i Ortiga pudent / Pau Ortíz

CAMPDEVÀNOL
El jardí del Pirineu

Plaça Anselm Clavé, 1
 Tel. 972 73 00 19
www.campdevanol.org
turisme@campdevanol.org
 CAMPDEVÀNOL

Itinerari de natura de Sant Julià de Salter

Dificultat: Mitjana - Longitud: 13,5 Km - Desnivell: + 735 m - 735 m - Temps aproximat: 5 h

CAMPDEVÀNOL
El jardí del Pirineu